Ләмберәнен «Призыв» газетасында А.Дюжевнын бик тә кызыклы мә-каләсенә тап булдым. Анда болай дип язылган. Алимжан Токтосун улы Юсуповнын гаилә тарихы кызыклы, детектив тосле. Зур югалтулар, сынаулар аша vткән кешенен бәхетле тормышка омтылышы белән гыйбрәтле. Бу язма бәхетле азак белән, диелгән.
Альберт Токтосун улы Зайцев (Алим-жан Токтосун улы Юсупов) олешенә авыр сынаулар туры килә. Әнисе Мәрьям белән алты яшьлек Альбертка югалтулар, бәла – казалар аша vтеп, кеше кvнеленен ин кыйммәтле сыйфатын - игелелекне саклап калган гаилә. Аллаһы Тәгалә Альберт һәм анын хатыны Румиягә сабырлык очен кvп санлы нәсел бvләк иткән. Бу зур гаиләдә татарлар, мордвалар, руслар, vзбәкләр тату яшиләр. «Без барыбыз да бер каннан», - диләр Зайцевлар. Альберт Токтосун улы vзе турында болай сойли:
- Мин 1950 елда vзбәк кишлагы Ак-Ердә туганмын. Әтием, Токтосун Йосыпов, 1946 елдан 1949 елга кадәр Саранск милиция училищесында белем алган. 1948 елда әнием Марьям белән танышкан һәм 1949 елда алар ойләнешеп Үзбәкстанга, әти-әниләренә киткәннәр. Әтием НКВДга, жинаятьчеләрне эзләv эшенә урнаша. 1956 елда ул бандитлар кулыннан vлә. Анын vлеменнән сон әниемне, шәригать кануннары буенча, әтиемнен кече энесенә киявгә бирергә телиләр. Тик әнием, әтиемне ярәтканга, риза булмый; әтиемә булган олы мәхәббәтен гомере буе саклап, бvтән киявгә дә чыкмады. Әмма, гасырлар буена яшәгән гореф-гадәтләрне бозарга беркемгә дә рохсәт ителмәгән. Шуна икенче бала белән йокле ана, мине кулына алып, кишлактан кvзе кая кvрә, шунда чыгып йогерә - кача. Әнием, Пахта-Абад шәһәренә эләгеп, мамык пунктына эшкә урнаша шул вакыт. Глинобит йортында утсыз-мичсез яшәдек шул вакыт. Ризык, лепешкалар пешерер очен, су кайнатырга дип почмакта учак ясадылар. Учактагы кvмерләрне ой уртасындагы чокырга салып, остәл куя идек һәм юрган-одеял белән кап-лый иде әнием. Юрган астында кvмер жылысы саклана һәм без анда аякларыбызны жылыта идек. Остебезгә чапан – әниемнен мамык пәлтәсен яптык. Шулай яшәдек.
Берконне әнием янында хатын-кызларнын мәшәкатьләнvен ишетеп уяндым. Бу икән минем сенелем Роза туды. Әкрен генә очәv яши башладык. Нихаять янгырлы коз житте. Безнен хибарка стенасынын бер олеше, һава торышынын vзгәрешләренә тvзмичә, жимерелде. Ботен йорт ишелv куркынычы булганга, яна яшәv урыны эзләргә туры килде. Яхшы тормыштан олеш эзләп, янә юлга кузгалдык. Начар кешеләр юлыбызга очрап, минем кулымдагы лепешкалар белән документлар тоенчеген тартып алдылар. Әнигә

ризыксыз, документларсыз һәм кулында кечкенә сенелем белән кон итv бик тә авыр булды! Әмма юлыбызны дәвам иттек. Кыргызстанга эләккәнбез булып чыга. Яхшы кешеләр документларны тозәтеп торак алырга ярдәм итте. Тик документларыбыз безнен элеккеләребезгә ботенләй дә охшамаган. Әни - Вера Васильевна Зайцева булды. Мин - Альберт Токтосун улы Зайцев, апам - Роза Токтосун кызы Зайцевага әйләнде. Әнием дунгыз карауччы булып эшли башлады, ә мин ана ярдәм иттем. Безгә бик авыр булды. Аннары кыргыз мәктәбенә белем алырга бардым. Мәктәпкә бик ерак йоргәнлектән, әни башка эшкә, мәктәпкә якынракка дип соралды. Аны кvрше колхозга кошчылык фермасына кvчерделәр. Яна ел алдыннан барлык кошларны ит комбинатына тапшырдылар һәм әни янадан эшсез калды. Озакламый конторага техничка булып эшкә урнашты. Мин анда керосин лампасы яктылыгында дәресләремне ойрәнә идем. Аннары безгә кухнялы бvлмә бирделәр. Тик, элеккеге торак кебек vк, ул жир идәнле булды. Ел ярымнан сон электр уты vткәрделәр. Бу безнен очен шатлыклы вакыйга иде - йортта якты һәм жылы булды.
Әнинен жилкәсенә тигән авырлыкны жиненләйтv очен, сигезенче сыйныфта хат ташучы булып эшкә урнаштым. Яшәv ягы жинелләште; мин аена 12 сум алдым, ә әнием - 45 сум. Тиздән армиягә алындым. Амур олкәсенен Сковородино шәһәрендә, аннан сон Монголиядә хәрби хезмәттә булырга туры килде. 1972 елнын январь ахырында һонәри хезмәт тормышым башланды. «Аш»   совхозына тракторчы булып эшкә урнаштым. Майли-Сай шәһәренә тавыклар һәм дунгызлар очен азык ташыдым.
Һәм ниһаять, 1978 елда Ләмберәгә туганыбыз Бикбаевлар янына ял итәргә кайттым. Алләм Бикбаев – двоюродный братым. Биредә мин тормыш иптәшемне, Румияне очраттым. Туй vткәрдек һәм Кыргызстанга киттек. 1993 елда кыргызлар башка милләтләрне кыса башладылар. Бу вакыт гомеребез очен куркынычлар белән тулган иде. Әни белән апам Ромоданово районы Белозерье авылына киттеләр, ә мин, оч балам белән Румиямне Ләмберәдә яшәгән әнисе янына яшәргә жибәрдем. Ул «Победа» колхозы рәисе В. В. Тулаев белән минем эшкә урнашу турында килешкән. Шулай, 1994 елнын 31 декабрендә колхозга кvчтек. Мин - тракторчы, ә Румиям - сыер савучы булып эшли башладык. Балалар vсте. Оч улым һәм кызым vз гаиләләре белән яши. Кызымнын vз тозелеш компаниясе бар. Олкән улыбыз фирмада эшли, vз фурасында йок ташу белән шогыльләнә. Кечесе дә фирмада эшли, ике Газель машинасы бар.
Үткән елларымда авыр сынаулар аша vтәргә туры килде; Кыргызстанда йортыбыз, терлекләребез, техникабыз, жиһазларыбыз калды - берни дә сата алмавыма vкенмим. Барысын да ташларга туры килде. Россия генә гаиләмнен йорты булды. Россия – минем йортым.
Әнием ике ел элек вафат булды. Ул зур, авыр тормыш сыныулары тулы гомер кичерде һәм тормыш авырлык-ларын жинә-жинә, vзен балаларына багышлап яшәде. Роза сенелем - пенсиядә, анын гаиләсе бар. Мин тракторчы булып 46 ел эшләдем, ә барлыгы эш стажым 50 ел. Хәзер без, хатыным белән бергә, лаеклы ялдалар. Оныклар һәм оныкчыклар белән еш кvрешәбез. Бәхет, кvп еллар vткәннән сон, безнен гаиләгә килде; vткәннәр куркыныч йокы кебек искә тошә. Әмма бу әниемә, анын кечкенә балаларына зур сынаулар тарихы булып кала. Шул ук вакытта 28 яшендә бандит пулясыннан vлгән әтиемә, Токтосун Юсуповка тугрылыгын саклап калып, безне бик авыр юл аша яктылыкка алып бара алган чынбарлык – реаль сынаулар тарихы.

Н.Хәлил